

Діагностування поведінкових адикцій військовослужбовців

Анотація

У посібнику представлені методики діагностики проявів поведінкових адикцій військовослужбовців (трудоголізму, ургентної залежності, залежності від соціальних мереж, залежності від комп'ютерних/онлайн ігор та залежності від гри на гроші (гемблінгу).

Методичний посібник може бути використаний в практичній роботі психологів, офіцерів структур психологічної підтримки персоналу, командирів підрозділів та сержантів.

**ДІАГНОСТУВАННЯ
ПОВЕДІНКОВИХ АДИКЦІЙ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ
МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК**

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ — 2024

УДК 159.9.019.4:001.8(045)

К 55

*Рекомендовано до видання науковою радою
Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України
(протокол № 05 від 27 травня 2024 р.)*

Рецензентк:

Стасюк В. В. — доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, професор кафедри внутрішніх комунікацій Інституту стратегічних комунікацій Національного університету оборони України.

Кокун О. М., Мороз В. М., Лозінська Н. С., Пішко І. О.

К 55 Діагностування поведінкових адикцій військовослужбовців. Методичний посібник. — Київ: «Центр учбової літератури», 2024. — 34 с.

ISBN 978-611-01-3390-6

У посібнику представлені методики діагностики проявів поведінкових адикцій військовослужбовців (трудоголізму, ургентної залежності, залежності від соціальних мереж, залежності від комп'ютерних/онлайн ігор та залежності від гри на гроші (гемблінгу).

Методичний посібник може бути використаний в практичній роботі психологів, офіцерів структур психологічної підтримки персоналу, командирів підрозділів та сержантів.

*В оформленні обкладинки використане фото інформаційного агентства
АрміяInform (<https://armyinform.com.ua/>)*

УДК 159.9.019.4:001.8(045)

ISBN 978-611-01-3390-6

© Кокун О. М., Мороз В. М., Лозінська Н. С., Пішко І. О., 2024.
©Видавництво «Центр учбової літератури», 2024.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Методика визначення груп адиктивного ризику військовослужбовців Збройних Сил України (В. Мороз).....	8
Опитувальник діагностики ургентної залежності (О. Шибко)...	13
Голандська шкала трудової залежності (коротка форма) (Schaufeli & Taris). The Dutch Work Addiction Scale (DUWAS).....	19
Опитувальник на виявлення рівня кіберкомунікативної залежності (залежність від соцмереж) (А. Тончева).....	23
Методика діагностики схильності до різних видів залежності (Г. Лозова).....	26
Список рекомендованої літератури.....	33

Вступ

Українські та зарубіжні дослідження доводять, що поведінкові (нехімічні) адикції є не менш небезпечними, ніж адикції хімічні (субстанціональні, фізичні). Незважаючи на те, що більшість поведінкових адикцій не включені до Міжнародної класифікації хвороб (МКХ-11) чи до Діагностичного і статистичного керівництва з психічних розладів (Diagnostic and Statistical Manual of mental disorders – DSM-5), однак вони мають суттєвий негативний вплив на всі сфери життєдіяльності людини подібно до тих, які офіційно визнані медичною проблемою (наприклад, розлади, спричинені вживанням психоактивних речовин, ігровий розлад тощо).

За даними проведених ще до початку широкомасштабного вторгнення соціологічних досліджень 5,3 % молоді України щодня проводили свій вільний час з ігровими автоматами. За результатами епідеміологічних досліджень відомо, що залежність від азартних ігор охоплює щонайменше 0,5–1,5 % населення розвинутих країн, зокрема в тих, де ігорний бізнес узаконено на державному рівні. Так, дослідження національної асоціації США щодо проблем азартних ігор свідчать: якщо середньостатистичний мешканець будь-якої країни з імовірністю 6 % може стати карним злочинцем, то цей показник у наркозалежних осіб зростає до 32 %, у залежних від алкоголю – до 34 %, а у залежних від азартних ігор – аж до 48 %.

Результати соціологічного дослідження «Сучасна молодь України», проведеного Київським інститутом проблем управління імені Горшеніна, показали, що близько половини молодих українців не уявляють життя без інтернету. Він став для них життєвою необхідністю, а живе спілкування між собою зайняло останні позиції в рейтингу необхідних цінностей. Виявилось, що в соціальних мережах проводять час 80 % опитуваних, а 62,6 % респондентів грають у комп'ютерні ігри.

Американські дослідники зазначили, що 56 % людей, коли в них немає доступу до соціальних мереж, бояться пропустити події, новини та важливі оновлення статусу. Багато хто готовий проміняти інші залежності заради того, щоб завжди мати доступ до інтернету – близько 26 % заявили, що вони проміняли б таку звичку, як куріння сигарет, на доступ до соціальних мереж.

Актуальність зазначеної проблеми вимагає від науковців більшої уваги не лише в питаннях причин, особливостей прояву чи механізмів розвитку поведінкових адикцій, а й своєчасного виявлення адиктивних ознак.

Науковці працюють над вирішенням питання діагностування не лише проблемних чи патологічних форм залежності, але й продовжують роботу з удосконалення виявлення осіб, які схильні до розвитку поведінкових адикцій, задля профілактики поширення залежності в суспільстві, попередження її негативного впливу на професійну діяльність й інші важливі сфери життя людини.

Перелік поведінкових адикцій є досить широким, до нього може бути зараховано все різноманіття людських надмірностей. Сучасний реєстр поведінкових залежностей нараховує близько тисячі різних адиктивних «агентів» (адиктогенів), що спонукають до формування залежної поведінки. Як показало дослідження фахівців Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України, основними поведінковими адикціями у військовому середовищі є: інтернет-залежність (залежність від соціальних мереж та інтернет-серфінгу, залежність від комп'ютерних/онлайн ігор), гемблінг (залежність від ігри на гроші), а також професійні адикції (трудова залежність (трудоголізм) і ургентна залежність).

Проблема вивчення професійних адикцій традиційно не користується широкою популярністю серед дослідників, особливо у військовій сфері, адже вони часто вважаються соціально прийнятними, а в переважній більшості на початковому етапі їх негативний вплив на професійну діяльність залишається малопомітним.

Проте це не зменшує їх деструктивний вплив на людину з ознаками поведінкових адикцій. Залежність із часом призводить до зниження продуктивності професійної діяльності, до проявів тих чи інших соматичних симптомів і розвитку певних захворювань.

Поширенню поведінкових адикцій, їх формуванню й розвитку серед військовослужбовців ЗС України можуть сприяти стресові чинники бойової обстановки, низький рівень військово-професійної життєстійкості, негативна мотивація до військово-професійної діяльності тощо. При цьому варто пам'ятати, що на сьогодні українське військо складається переважно з сотень тисяч осіб, яких під час мобілізації було призвано до лав Збройних Сил із цивільного життя, і вже через один–два місяці підготовки в навчальних центрах більшість із них залучають до виконання бойових завдань у складі бойових підрозділів.

Для своєчасного діагностування проявів основних поведінкових адикцій військовослужбовців фахівцями Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України було розроблено Методику визначення груп адиктивного ризику військовослужбовців Збройних Сил України (В. Мороз). Методика дозволяє отримати інформацію щодо ризику розвитку таких видів залежності, як трудова залежність, ургентна залежність, залежність від соціальних мереж та інтернет-серфінгу, залежність від комп'ютерних/онлайн ігор, залежність від гри на гроші (гемблінг). Методика пройшла перевірку психометричних властивостей (надійність, валідність, дискримінативність). Конструктну валідність перевірено за допомогою аналізу кореляційних зв'язків шкал розробленої методики та відповідних шкал Опитувальника діагностики ургентної залежності (О. Шибко), Голандської шкали трудової залежності (коротка форма) (Schaufeli & Taris), Опитувальника на виявлення рівня кіберкомунікативної залежності (залежність від соцмереж) (А. Тончева), Методики діагностики схильності до різних видів залежності (Г. Лозова).

Представлені в посібнику методики можуть бути корисними в практичній роботі психологів, офіцерів структур психологічної

підтримки персоналу, командирів підрозділів і сержантів. Адже для своєчасного професійного втручання з метою попередження розвитку поведінкових адикцій необхідно мати точну інформацію не лише про поширеність серед особового складу ЗС України різних видів залежної поведінки, але й про характер їхньої взаємодії між собою. Одержання такої інформації неможливе без адекватного діагностичного інструментарію. Подані в посібнику методики дозволяють визначити, як адиктивний ризик, так й актуальний адиктивний статус індивіда.

[Перейти на сайт →](#)